

- Arma procul; paullum aspectu conterritis hære,
Continuitque gradum: mox sese ad litora præceps
Cum fletu precibusque tulit. Per sidera testor,
600 Per superos, atque hoc cœli spirabile lumen:
Tollite me, Teucri, quascumque abducite terras.
Hoc fat erit. Scio me Danaïs et classibus unum,
Et bello Iliacos fateor petiisse Penates.
Pro quo, si sceleris tanta est injuria nostri,
605 Spargite me in fluctus, vastoque immergite ponto.
Si pereo manibus hominum, periisse juvabit.
Dixerat: & genua amplexus, genibusque volutans
Hærebat. Qui sit, fari, quo sanguine cretus,
Hortamur: quæ deinde agitet fortuna, fateri.
610 Ipse pater dextram Anchises, haud multa moratus,
Dat juveni, atque animum præsentî pignore firmat.
Ille hæc, deposita tandem formidine, fatur:
Sum patria ex Ithaca, comes infelicis Ulyssæi,
Nomen Achemenides: Trojam genitoræ Adamastor
615 Paupere (mansissetque utinam fortuna!) profectus.
Hic me, dum trepidi crudelia limina linquunt,
Immemores socii vasto Cyclopiis in antro
Deseruerunt. Domus sanie, dapibusque creuentis,
Intus opaca, ingens: ipse arduus, atque pulsat
620 Sidera: (Di, talem terris avertite pestem)
Nec visu facilis, nec dictu affabilis ulli.
Visceribus miserorum, & sanguine vescebat atro.
Vidi egomet, duo de numero cum corpora nostro,
Prænsa manu magna, medio resupinus in antro

625 Fran-

arma, paullulum sustulit terris visis & pedem cohibuit: deinde currens contulit se ad litora
sua præcipuus, & fletu: atque: aitque: obsecro per astra, per Deos, & per bene lucem cœli, qua respi-
civo. auferre me, o Trojani, asportate in quaslibet terras. Hoc satis erit. Scio me unum esse et
classe Græcæ, & fateor me invasisse armis Iliacas domos. Pro qua re si tanta est iniquitas mei
crimini, projicite me in fluctus, & demergite vasto mari. Si pereo manibus hominum, dulce
erit perire. Dixerat: & amplexum genua nostra, & abjectus ingenua hærebat. Innotuit enim eum,
ut dicit qui sit, quo ortus sanguine, utque postea fateatur, quæ fors eum vexet. Ipse pater An-
chises, non expectans diutius, porrigit dexteram juveni, & confirmat ejus animum hoc prophe-
tæ testimonio hædi. Ille excusso metu hæc demum loquitur: Sum ex patria Ithaca, comes infeli-
cis Ulyssæi, nomen mihi est Achemenides, qui veram Trojam patre Adamastor paupere exilente-
m, & utinam illa fors mihi mansisset! Illo socii, dum fugiens festini crudelium domum, oblit
usque me relinquerunt in vasta caverna Cyclopiis. Domus est interius tenebrosa, magna, tabo
& sanguinolenta cibus plena: ipse Cyclops altissimus, & tenui astra astra: (Di, serenas terras a
lati periculis) nec facili visideri, nec sermone effabilis cuiquam. Pascitur visceribus miserorum &
atro sanguine. Vidi ego ipse, cum sanguine media in caverna allideret ad præsepem duo corpora de
numero nostro comprehensa magnis manibus. & por-

N O T Æ.

600. Cœli spirabile lumen.) Velæram quem
respiramus, & qui luce penetratur; velu-
ecia ipsam Solis vitalum, qua cuncta trun-
cuta ac veluti spirant.
611. Præsentî pignore.) Tradita manu;
quod fidesignum fuit. Sic Curtius l. 5. Da-
rium morientem ita inducit cum Polystrato
loquentem: *Alexander hæc fidei regie unicum
dextre pignus pro me dabit. Hæc dicentem ac-
cepta Polystrati manus vita desistunt.*
613. Ex Ithaca, &c.) Insula est ad sinum
Corinthiacum, pars regni Ulyssæi; supra v.
270. 272. Ulyssæi pro Ulyssæi, Æn. l. 224.

614. Achemenides.) Fictum nomen ab *æyos*
mæror, & *æyos* maneo: quia derelictus a so-
cietate in mœrore diu fuerat: unde miror Nan-
nium hujus nominis nullum exyom reperit-
se; ideoque referribendum duxisse *Agameniden*,
quasi ab *æyos* valde, & *æyos* maneo: eoque
miror magis, quod Ovidius, qui Metam. li-
bro 14. totum hoc iter ex Virgilio quasi exceri-
psit, hunc ipsum læpius *Achemeniden* vocat.
615. Paupere.) Ut se ad Trojam non volunta-
te profectum ostendat, habeatque necessitatis
excusationem. Sic Sinon ad Priamum Æn. 2. 87.
Paupere in arma pater primis hæc misit ab annis.

617. C-

- 625 Frangeret ad saxum, sanieque aspersa natarent
Limina: vidi, atro cum membra fluentia tabo
Manderet, & tepidi tremere sub dentibus artus.
Haud impune quidem: nec talia passus Ulysses,
Oblitusve sui est Ithacus discrimine tanto.
630 Nam simul expletus dapibus, vinoque sepultus
Cervicem inflexam posuit, jacuitque per antrum
Immentus, saniem eructans, ac frustra creuento
Per somnum commixta mero: nos, magna precati
Numina, sortitique vices, una undique circum
635 Fundimur, & telo lumen terebramus acuto.
Ingens, quod torva solum sub fronte latebat,
Argolici clypei aut Phœbeæ lampadis instar:
Et tandem læti fociorum ulciscimur umbras.
Sed fugite, o miseri, fugite, atque ab litore funem
640 Rumpite.
Nam qualis quantusque cavo Polyphemus in antro
Lanigeras claudit pecudes, atque ubera prestat,
Centum alii curva hæc habitant ad litora vulgo
Infandi Cyclopes, & altis montibus errant.
645 Tertia jam Luna se cornua lumine complent,
Cum vitam in silvis, inter deserta ferarum
Lustrâ, domatque traho, vastoque ab rupe Cyclopas
Prospecto, foanitumque pedum vocemque tremifico.
Victum infelicem, baccas, lapidofosque corna
650 Dant rami, & vulvis pascunt radiibus herbæ.
Omnia collostrans, hæc primum ad litora classem
Conspecti venientem: huic me, quæcumque fuisset,
Addixi: fati est gentem effugisse nefandam.

Vos

& porta vedundaret sanguine infecta: vidi, cum devoraret membra stillantia tabo, & mem-
bra calenta tremere sub ejus dentibus. Non tamen absque ulione: nec Ulysses toleravit ta-
lia, aut Ithacensis oblitus est sui in tanto periculo. Nam statim atque Cyclops iactatus cibus
& sepultus vino, demisit calum incurvatum, & jacuit per cavernam rotas, inter dormien-
tium ejectionem tabum & frustra missa cum vino sanguineo: nos postquam invocassimus magnos
Deos, & dactylis forte officia, simul undique circummissimus: & pesudimus telo acuto ocu-
lum magnum, qui unicus occultabatur sub feroci fronte, in modum sicuti Argolici aut Solani
lampadis: & læti vindicamus denique animas fociorum. Sed fugite, o infortunati! fugite, &
abscindite funem a litore. Nam qualis & quantus Polyphemus includit cavo in specu greges
ovium, & premit ubera; tales ac tanti centum alii horrendi Cyclopes manent circa hæc
sinuosa litora, & vagantur per altos montes. Jam tertia Luna cornua implent se luce, & ex quo
lucis rotam in silvis, inter cubilia vacua & sedes ferarum, & ex vultu specio Cyclopiis immen-
tis, & trepido ad sonum pedum & vocem. Rami præbent mihi misera alimenta, baccas &
lapidofa corna, & herbæ nutritum me vulvis radicibus. Circumspiciens omnia, vidi hæc primo
classem tendentem ad litora: destinavi me illi, quæcumque esset: sufficit evasisse nationem im-
manem.

N O T Æ.

617. Cyclopiis in antro.) Polyphemi. Is Ulyssæi
focum, appulum in Siciliam, & cum focis
duodecim ad se venientem, antro inclusum
tenuit: devoravitque sex ex illis, ab Ulyssæi
vini potu sopitus, impacta in oculum cla-
va excecavit esse. Ulyssæi deinde sub aric-
um villis focos, seque ipsum implicuit, &
cavo grege ex antro emerit. Quo fute des-
cribitur Homerus Odysl. 9. 105. Hoc imitatur
Virgilius, fingens eam relictam illic esse
arum & focis Ulyssæi, qui ante tres men-
tes ad idem litus appulsi fuerat.

636. Latebat.) Clausus erat tunc oculus,
nempe somno.637. Argolici clypei aut Phœbeæ lampadis.)
Tria notat, figuram, magnitudinem, &
splendorem oculi. Notat figuram quidem ro-
tundam, quæ figura erat clypei, & Cyclopi-
um vocabantur a rotundo oculo, v. 569. Notat
magnitudinem ingentem, quæ qualis erat clypei
excelsorum corpora in clypeis exportarentur,
ita ut
Notat denique splendorem vim acerrimam,
qualis est Phœbeæ lampadis, id est, Solis.
649. La-

- Vos animam hanc potius quocumque absumite leto.
 655 Vix ea fatus erat, summo cum monte videmus
 Ipsum inter pecudes vasta se mole moventem
 Pastorem Polyphemum, & litora nota prentem:
 Monstrum horrendum, informe, ingens, cui lumen ademptum.
 Trunca manus pius regit, & vestigia firmat.
 660 Lanigeræ comitantur oves, ea sola voluptas,
 Solamenque mali: de collo fistula pendet.
 Postquam alcos tetigit fluctus, & ad æquora venit,
 Luminis effosii fluidum lavit inde cruorem,
 Dentibus infrendens gemitu: graditurque per æquor
 665 Jam medium, necdum fluctus latera ardua tinxit.
 Nos procul inde fugam trepidi celerare, recepto
 Supplice, sic merito, tacitique incidere funem:
 Verrimus & proni certantibus æquora remis.
 Sensit, & ad sonitum vocis vestigia torst.
 670 Verum ubi nulla datur dextram affectare potestas,
 Nec potis Ionios fluctus æquare sequendo,

Cla-

Vos potius quam illa, exstinguite hanc meam vitam morte. Vix ista locus erat, cum cernimus in summo monte ipsum pastorem moventem se vasta mole inter greges, & tendentem ad litora sibi cognita: monstrum horribile, deforme, immane, cui lux ablata est. Pinus truncata insinet manum, & firmat incessum. Oves lanigeræ sequuntur cum, hæc unica oblectatio est ipsi, & solatium miseræ: tibia pendet & collo. Postquam attingit summos fluctus, & percutit ad mare, inde abstergit sanguinem fluentem ex oculo extectato, fridens dentibus inter gemendum: & jam incedit per medium mare, nondum tamen aqua madefecit alla ejus latera. Nos vincentes cepimus propere fugam procul inde, admissis supplicibus, qui sic increbatur, & silentes sciamus funem. & incurrit periculis mare remis inter se contendentibus. Ignoravit hoc Polyphemus, & retulit pedem ad murmuræ vocum. Sed quoniam nulla datur ipsi facultas attingendi manum, nec potest procedendo equalis esse fluctibus Ionis, emit-

N O T Æ.

649. Lapidosa corna.) Fructus corni arborum inter se distare: sciebat enim, id quod jam scimus, distantiam ac discrimen inter utrumque esse, ne minimum, duodecies mille passuum. Sed hoc dicit: in his freti angustis, toraque adeo via, quicquam cursum tenent, parum a morte distare, propter frequentes vortices, supra v. 555.
 670. Dextram affectare.) Cum affectu & aviditate apprehendere.
 671. Nec potis Ionios, &c.) Nec potis est, nec potest: antique vocis, potis & potis: unde de compos, impos: & verbum possum, quales possum: & potire a potis apud Plautum. Ionios fluctus.) Quia mare Ionium a Sicilia ad usque Græciam appellatur, supra v. 210. De Ætina, v. 571. De Cyclopiibus, v. 569.

680. Coniferæ cyparij.) Fructus pini & eupressi, quia rotundi in acumen abeunt, ideo dicuntur conis: conus enim hæc ipsa figura est, v. 468. Quercus dicata Jovi erat: ideo, Jovis Jovis. Cupressus, arbor lustruosa, Proteridinx: quæ Diana eadem erat: ideo Iustisive Diane. Æn. 4. 511.

682. Inter utramque viam.) Utraque viam hæc, pro Scylla seculo, & Charybdi voragine funiunt: quam qui teneat, vitæ discrimen adeat: & Nî, prome dictum esse, consentiunt omnes interpretes. Monuerat enim Helenus supra v. 429. ne illac transirent, sed retro potius abirent, & cursu ad sinistram reflexo, Siciliam circumnavigarent. Leni discrimine parvo.) Non hoc dicit;

utrumque monstrum Scyllam & Charybdim parum inter se distare: sciebat enim, id quod jam scimus, distantiam ac discrimen inter utrumque esse, ne minimum, duodecies mille passuum. Sed hoc dicit: in his freti angustis, toraque adeo via, quicquam cursum tenent, parum a morte distare, propter frequentes vortices, supra v. 555.
 687. Boreas.) Ventus septentrionalis, de quo Ecl. 7. 51. Et hic quidem proprie, quia Siculum fretum rectis faucibus a septentrione ad meridiem patet: unde a Peloro promontorio ad Pachynum navigantibus omnino Boreæ opus est.

Angusta a sede Pelori.) Bone angusta, hic enim sunt maxime Siculi freti angustie: passuum scilicet mille quingentorum, qui semcam circiter mediam efficiunt. Atque hic opus est brevem Siciliæ descriptionem atterere.

Sicilia, omnium mediterranei maris insularum maxima, multis nominibus appellata fuit, multos habuit incolas. I. Cyclopes, ut diximus vers. 569. II. Sicanos, Hispanicæ populos circa fluvium Sicannum: qui juxta alios est Sicoris, Segre; juxta alios Ginga, Cinea: ab his dicta est Sicania. III. Italos, qui Siculo duce, Sicanos in occidentalem insulæ partem ejecerunt: a quibus dicta est Sicilia: quamquam aliis aliter placet. IV. Græcos com-

- Clamore inmentum tollit, quo pontus & omnes
 Intremuere undæ, penitusque exterrita tellus
 Italiz, curvisque immugit Æna cavernis.
 675 At genus e silvis Cyclopium & montibus aldis
 Excitum ruit ad portus, & litora complent.
 Cernimus astantes nequicquam lumine torvo
 Ænzos fratres, cælo capita alta ferentes,
 Concilium horrendam: quales cum vertice cælo
 680 Aeriz quercus aut coniferæ cyparij
 Constituerunt, silva alta Jovis, lucusve Diane.
 Præcipites metus acer agit quocumque rudentes
 Excutare, & ventis intendere vela secundis.
 Contra jussa monent Heleni, Scyllam atque Charybdim
 685 Inter utramque viam, leni discrimine parvo,
 Nî teneant cursus: certum est dare lintea retro.
 Ecce autem Boreas angusta a sede Pelori
 Missus adest: vivo prætervehor ostia saxo
 Pantagæ, Megarolque sinus, Tapsumque jacentem.
 690 Talia monstrabat relegend errata terrorum
 Litora Achemenides, comes infelicis Ulyssæi.

Sica-

emitit clamorem, quo mare & omnes fluctus tremuerunt, & terra Italiz intime tremefacta, atque Æna sinusque cavernis remugit. At gens Cyclopium evocata a silvis & altis montibus currit ad portum, & tegit litus. Videmus fratres Ænzos stantes uculo sero, astollentes ad cælum alta capita, Iustam horrendam: quales cum aeris quercus, vel cyparij coniferæ alto cacumine eriguntur, altum nemus Jovis, aut silva Diane. Timor gravis compellit socios sefimos tollere fines quancumque in partem, & immittere vela propius ventis. Contra autem præcepit Heleni admonent, ne iter habeant inter utramque viam, nempe Scyllam & Charybdim, quæ parum distat a morte: deliberatum est retro agere vela. Ecce autem Boreas oritur sicut ab angulo freti Pelori: præternavigo ostia & torvo saxo Pantagæ, & sinus Megaræ, & Tapsum humilem. Hæc ostendebat nobis Achemenides, comes miseri Ulyssæi, retro vadens litora jam ante a se perestrata.

Insula

N O T Æ.

complures ac barbaros, qui colonias in eam deduxerunt. Denique Carthaginensibus paruit, Romanis, &c.

Nomen antiquissimum est Trinacria a triangulari figura, quam efficiunt tres insule, tria extrema, seu promontoria. Primum est Pelorus, Capo di Faro, ad speculationem, sic dictum a Pharo, five specula & turri, que silic ad dirrigendas naves extructa est. Secundum est Pachynus, Capo di Passero, ad meridiem. Tertium Libyæum, Capo di Marjala, vel di Boco, ad occidentem.

In orientali latere occurrunt, Pantagæ: fluvius, Megaræ sinus, Tapsum peninsula, Ortygia insula, Plemmyrium promontorium, Helorus fluvius, Pachynum promontorium.

In meridionali latere, a Pachyno, sunt Camarina palus, Gela campi, Gela, Agragæ, Selinus, urbes, tum Lilybam promontorium.

In septentrionali latere, a Lilybæo, Drepani portus.

689. Pantagæ.) Pantagæ, fluvius brevissimus, nunc Porcari: cuius ostia utrinque prærupto saxo etiam nunc includuntur, viginti ferme cubitis alto: hic tamen hybernis autibus torrentibus & Leontinis collibus, ma-

gnam secum faxorum copiam devehit ingenti murmure: unde Claudianus cum vocat l. 2. de raptu, v. 58. Saxa rotantem Pantagiam: nomenque deducit Cluverius a παντα omnia, & αγω trabo: quamvis alii a παντα & φραγο.

Megarolque sinus.) Apud Ovid. Megarolque sinus est hic a Tauro promontorio ad Tapsum peninsulam. In media finis ora, fuit urbs Megare, vel Megarii: a Megarenibus Achæie sic appellata: prius Hybla dicta, ad Hyblæis collibus vicinis, thymi & mellis feracibus: jamdiu penitus excisa.

Tapsumque jacentem.) Peninsula est, Tapsum, sinum Megarensem a meridie delinens, plana, æqua fluctibus, & iis quasi sepulta: unde forte nomen habet a ταπση seplio: præcipue isthmu habet humilem & angustum; quare insula dicitur a Servio, & adnuc vocatur, Hyla della Mangiata.

690. Relegend errata retro sum.) Nempe Virgilius eorum opinionem sequitur, qui putant Ulyssæm, & Lotophagorum terra, quæ Meninx insula est, ad Syriam Africæ minorem, per meridionale ac deinde orientale Sicilia: latus, ad montem Ætnam & ad Cyclopas venisse, Odyssi l. 9. Juxta quam opinionem, Achemeni-

Sicanio pratenta sinu jacet insula contra
 Plemmyrium undosum: nomen dixere priores
 Ortygiam. Alpheum fama est huc, Elidis anmem,
 695 Occultas egisse vias subter mare; qui nunc
 Ore, Arethusa, tuo Siculis confunditur undis.
 Iussi numina magna loci veneramur: & inde
 Exsupero præpingue solum flagrantis Helori.
 Hinc altas cautes projectaque saxa Pachyni
 700 Radimus: & fatis numquam concessa moveri

Appa-

Insula jacet obiecta sinui Siculo, contra Plemmyrium undosum: majores dædere ipsi nomen, Ortygiam. Fama narat Alpheum, Elidis fluviorum, fecisse tibi secretum iter huc usque sub mari; qui fluvius nunc exiens per os tuum, o Arethusa, miscetur aquis Siculis. Adoramus magno Deo regionis, ut iussi eramus: & inde prætereo pingues terras Helori flagrantis. Inde radimus altas rupes & saxa procurrentia Pachyni: & procul videtur Camarina, quam fama numquam permiserunt moveri.

N O T Æ.

menides visa jam a se litora retro legit, ab orientali quippe latere ad meridionale navigans. At Cluverius ab illa opinione abhorret: probatque in Sicilia lib. 2. 17. Ulyssæa a Lotophagis ad Lilybæum promontorium Drepanumque navigasse: & cum Cyclopes totum insulam occuparent, Polyphemum illic in Eryce monte, non in Ætna, latuisse.

692. Sicanio, &c. De hoc Siciliæ nomine supra v. 687. Syllabas habet ad arbitrium longas aut breves: legitur enim *Hel. Sicanio sinu* significat sinum consequentibus post Æneam temporibus, Syracusanum dictum: cuius fauces ad septentrionem infidebat urbs ipsa Syracusæ, ad meridiem Plemmyrium castellum in promontorio cognominæ. Iner urbem & promontorium, insula erat Ortygia, ponte quidem urbi junctâ, urbis ipsa pars; magis autem a promontorio remota, & quasi hinc pratenta, nexulus pareret. Urbs nunc Saraggia dicitur, cuius Virgilius quare hic non meminerit, dicitur, vers. 707. Plemmyrium, quod *exadonum* significat, a *δυναμις* maris inundatio, nomen promontorio conveniens: nunc dicitur *mesa di Oliviero*. Denique Ortygia insula, juxta Diodorum l. 5. nomen inde habuit, quod sit facia Dianæ, quæ, cum nata sit in Ortygia Delo, de qua v. 124. soli natalis appellationem in illam transfudit.

694. Alpheum fama est) Alpheus, fluvius est Elidis, regionis in Peloponneso. Arethusa fons in occidentali Ortygia latere, in sinum Syracusanum erumpens, nuntione & molis lapidum a mari disjunctus, ne insula totus operiatur; tanta dulcissimam aquarum copia, ut fluvium emittere statim in ortu dicatur. Hunc porro fluvium arbitrabantur veteres ipsum esse Elidis Alpheum; qui, vel per subterraneos neatus, vel in-

ter maris fluctus incoarptus, quo penoberram, idque vel inde certum volebant, quod ludis Olympicis, qui in Elide quinta quaque æstate celebrabantur, victimarum sordes in Alpheum projectæ, per os Arethuse Sicula emergerent. Hoc signum excludit Strabo l. 6. Hinc fabulosos Alpei & Arethuse Nymphæ amores vide Ecl. 10. 1. Nunc fons Arethusa in ea insula fere ignoratur, nempe multos in alveolos ad usus opificum divitis fuit; aut fluctibus caliora, unde erumperebat, excedentibus, ex ipso mari nunc erumpit; ubi nunc multæ sunt ejusmodi dulcis aque non longe a litore turiginis. Ita Fazellus Dec. 1. lib. 4. 1. quorum recentiores consentiunt.

697. Iussi numina magna, &c. Admoniti, vel tum ab Achemenide, vel prius ab Helene. Numina, fortasse Dianæ, cui dicatam hanc insulam fuisse ex Diodoro retulimus, v. 692.

698. Stagnantis Helori. Helorus, paullo supra Pachynum promontorium, ad septentrionem: fluvius anæmisisimus: in decursu nunc dicitur *Acclero*; circa ostium, *Alto*; qua parte stagnat infans leniter fluens, hibernis præterea audis imbribus more Nilii vicinus in agros sæpe refugit: unde *flavians* hic dicitur: tanta porro amenitate atque ubertate, ut Ovidius Fast. 4. 475. locum illum *Heloria Tempe* vocaverit. Fuit non procul urbs Helorum, & arx Helorus: utraque diruta.

699. Saxa Pachyni. Pachynus, vel Pachynum: prima syllaba vulgo brevi, longa tamen apud Ovid. Metam. 12. 726. promontorium est meridionale Siciliæ, duorum septem insularum spatium in mare præsertim, in rebus insule modum: quo altis cautibus prærupta, hexactonum est passuum ambitu; cuius isthmus, passuum admodum viginti, tumefcente mari insulæ speciem præbet.

701. Ca-

Apparet Camarina procul, campique Gelo,
 Immanisque Gela, fluvii cognomine dicta.
 Arduus inde Agragas ostentat maxima longe
 Mœnia, magnanimum quondam generator equorum.
 705 Teque datis linquo ventis, palmosa Selinus:
 Et vada dura lego saxis Lilybeia cæcis.
 Hinc Drepani me portus & ille tabilis ora
 Accipit. Hic, pelagi tot tempestabilis ætus,

Heu!

& campi Gelo, & ingens Gela, appellata de nomine fluvii. Inde altissimi Agragas, olim ferax generosorum equorum, ostendit eminus maximos mures. Te quoque prætereo ferventibus ventis, o palmosa Selinus; & trajicio vada Lilybeia, aspera scopulis occultis. Inde portus Drepani & in jucunda regio me excipit. Hic agitatus ictu procellis maris,

heu!

N O T Æ.

701. Camarina. Palus, verius lacus, cum eviginti fontibus erumpat: prope urbem cognominem, extructam a Syracusanis, nunc omnino dirutam. Lacum medium, nunc cuius adhuc ibidem, ut & palmiarum agro lago di Camarina, fluvius Hipparis præterfluit, nunc fume di Camarina. Dicitur fatis numquam concessa moveri: quia ex Suida, & veteribus Grammaticis, cum aliquando deficiente aqua pestilentiam ex putore creasset, pestilentemque Camarinenses ab Apolline, num cano penitus exiccarent, prohibuit Deus: quod tamen præter Dei iussum cum fecissent, at hostes per spatium paludis ingressi Camarinam urbem expugnaverunt. Qua de re existat oraculum Apollinis hoc carmine conceptum in Anthol. l. 4. Μὴ νῦν κινῶσθε τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἕλους: Ne moveas Camarinam; immota enim melior.

701. 702. Gelo, Immanisque Gela. Gela urbs olim ingens, unde immanis dicitur; & urbis: unde diu dictus est portus Erycinorum, sive Drepanum; a litoris curvatura in modum falcis, quæ Græcis est *ἰσχυρὸν*. Hic Amlicar Carthaginensium opitium condidit, Eryce urbs destructa, anno ipsius belli Punici primo. U. C. circiter 480. quod oppidum nunc Drepanum est, sive neutro plurali Drepana, vulgo Trapani.

Atque hic non abs re erit observare prudentiam Virgilio: qui, cum secreti Punici belli & conditi Drepani recentem esse memoriam, quippe nondum annis ducentis, & quinquaginta distantem ab ætate sua; cavet omnino, ne quam Æneas vius mentionem de urbe faceret, de portu tantum & locutus: Idem cavet in Syracusis ostendit: cuius urbis cum dicit maximum Romanæ nomen, & celebratissima per Marcellum curru urbem ingressum esse, bigis Agrigentinis comitantibus trecentis, albi coloris; tum sepulchra victoribus equis magnificentè interdum ibidem extructa.

705. Palmosa Selinus. Megarensis Selinus condita, de quibus v. 689. Nunc pal-

ne diruta: diciturque locus, *torra di Paltici*: ad fluvium cognominem, hodie Madranis. Nomen dedit *ῥιθμὸς ἁπῖνος*, Ital. *aprio*; cuius adhuc ibidem, ut & palmiarum agro stium, ingens copia est.

706. Saxis Lilybeia cæcis. Lilybæum, tertium Siciliæ promontorium, ad occidentem: planum quidem, sed ad tria passuum millia excurrens in mare, aquis ad cubitorium trium altitudinem superfluis. Unde hic *saxis cæcis dura vada* dicuntur. Ibi olim urbs Lilybæum, a qua promontorium appellatur *capo di Marsala*; vel a Latino nomine corrupto *capo di Boca*. Græca vox *Ἀναστῆς*, Itonice *Ἀναστῆς*, unde Virgilius deduxit Lilybeia pro Lilybea.

707. Drepani me portus, &c. A Lilybæo in Boream deflectendo, portus hic occurrit capacissimus, ad radices Erycis montis, qui nunc est mons S. Juliani, & Erycis ibidem urbis: unde diu dictus est portus Erycinorum, sive Drepanum; a litoris curvatura in modum falcis, quæ Græcis est *ἰσχυρὸν*. Hic Amlicar Carthaginensium opitium condidit, Eryce urbs destructa, anno ipsius belli Punici primo. U. C. circiter 480. quod oppidum nunc Drepanum est, sive neutro plurali Drepana, vulgo Trapani.

Atque hic non abs re erit observare prudentiam Virgilio: qui, cum secreti Punici belli & conditi Drepani recentem esse memoriam, quippe nondum annis ducentis, & quinquaginta distantem ab ætate sua; cavet omnino, ne quam Æneas vius mentionem de urbe faceret, de portu tantum & locutus: Idem cavet in Syracusis ostendit: cuius urbis cum dicit maximum Romanæ nomen, & celebratissima per Marcellum curru urbem ingressum esse, bigis Agrigentinis comitantibus trecentis, albi coloris; tum sepulchra victoribus equis magnificentè interdum ibidem extructa.

705. Palmosa Selinus. Megarensis Selinus condita, de quibus v. 689. Nunc pal-

P p quid